

CERKVENI GLASNIK

Izhaja zadnji teden v mesecu **ZA TRŽIŠKO ŽUPNIJO** Posamezna številka stane 2 Din.

Karl Pirc:

Spomini na postni čas.

Pustni dnevi so. Gorko solnčece in južni vetrič topita sneg, da kar teče od streh. Po cestah se v potočkih odteka snežnica, v zraku pa veje nekaj tajinstveno prijetnega, da so naša mlada srčeca radostno utripala, ko smo hodili v nenavadni popoldanski uri v cerkev k uri molitve, ali kakor smo mi dejali: »uro molit.«

To veselo razpoloženje ni bilo trenutno, trajalo je čez pepelnično sredo, dasi se je že z vso tedajno strogostjo uveljavil postni čas. V župni cerkvi so zamenjali oltarno sliko Marjino s sliko križanega Jezusa*. Solnce in luna sta zatemnila, križani je umirajoč obračal svoje trudne oči proti nebu, kakor bi klical: »Oče, v Tvoje roke izročim svojo dušo!« Resnoba je legla po božjem hramu, resno je postalo celo po trgu.

V prodajalnah so viseli v izložbah na sukancu obešeni »arnki« (slaniki), pri »Braščku« v oknu pa so ponujali »fličce« in »mlince«, pristne tržiške postne jedi.

Prvi so bili okrogli, mazinec debeli kruhki, potreseni z soljo in kumino, druga pa vlita testenina, ki se je uživala poparjena s slanim kropom. Kot priboljšek so pa donášali v Trzič iz kamniške okolice na drogah nanizane preste in jih ponujali klicaje: »Kupite preste, preste, sveže!«

To vse nam je jako ugajalo, toda zanimanje ni bilo trajno, treba je bilo spremembe. Zato se je vsako leto, ne vem od kod, nenadoma raznesla med otroci vest, da bodo sredpostno sredo, točno opoldne na Kamniku »staro babo žagali.« To je bilo začudenja, govoričenja in izpraševanja. Ali polože babo na dva tesarska stola in jo pritrdijo na nju s sponami? Ali baba kriči? Kako se zvrneta čoka na dvoje prerezane babe na tla? Kaj pa kri? In drugoga več! Toliko zagonetk je bilo razrešiti, da smo enoglasno sklenili, da se skupno udeležimo tega dogodka.

Samo to nas je skrbelo, kaj bodo doma rekli. Pa glej, nič niso ugovarjali, samo mama so pristavili, da kosila ne bodo prihranili pobalino, ki se že cel poldan po gmajni potepa.

Ko bi le tega pristavka ne bilo! To je bil težak kamen in dolgo smo nihali sem in tja med mastnimi žgančki in neutešno radovednostjo, dokler niso prvi zmagali in smo vdano preložili ogled babjega žaganja na prihodnje leto.

Pri tako važnih podjetjih so kajpada dnevi hitro minevali. V cerkvi so že križe zagrnil: »Bog se je skril« in čas je bilo, da si oskrbimo vrbovih mačic in bršljana za cvetno-nedeljsko gubnico, kajti »bganca«, kakor smo rekli po tržiško, mora biti lepa in košata. To vam je bil tržišk direndaj cvetno nedeljo zjutraj. Pred hišami smo stali, pa kot veščaki prěsojali gubance, ki so jih prinašali dečki iz okolice v cerkev. Hvalili smo z jabolki in pomarančami okrašene, prazne pa grajali in zasmehovali.

S ponosom smo naprtati na ramo lastni skrbno pripravljene cvetovec in ga ponesli k blagoslovu. Kakor bi se

* Ta slika je še ohranjena, lani smo jo rabili na odru, ko je Mar. družba igrala »Mater Dolorosa.«

celi svet čudom čudil našemu umotvoru, tako samozavestno smo korakali s sladkim bremenom v cerkev. Pa vse to še ni bil višek cvetne nedelje. Po blagoslovu oljke in procesije okoli cerkve, se je takrat slovesno pelo trpljenje Gospodovo, pri čemer je bila nam šolarčkom poverjena važna vloga predstavljati na koru sinagogo. Oh kako imenitno smo zapeli: »Non in die festo, ne forte tumultus fieri tñ populo. (= ne na praznik, da ne pride do razburjenja med ljudstvom.) Pa še vse bolj glasni smo postali pri drugi točki: »Ut quit perditis haec?« (= čemu ta poštata), ker nam je neka zlobna mušica zašepetala na ušesa, da naj posebno naglašamo tretjo besedo (haec). No, in če bi primerjali naš »crucifigatur« (križaj ga!) z onim hudobnih judov, ne vem, če bi ne zmagali mi. Vsi smo bili objestno živahni, le eden, ki je moral predstavljati »ancillo« (= dekle) se je tresel in Boga prosil, da bi jo ne polomil, ko bo moral sv. Petru zapeti: »Et tu cum Jesu Galilaeo eras.« (In tudi ti si bil z Jezusom Galilejcem).

Toda hitimo dalje! Oj veliki teden, krasen čas, kako smo te vživali! Kako smo zadnje tri dni preživeli pobožno moleči v cerkvi, pa zopet razposajeno ropotaje z ragljami okrog cerkve in po trgu, kakor še danes vidimo našo mladino.

Neutrudljivi smo bili in nestrpno pričaovali novih prizorov. Vsega naštevati mi ni mogoče. Omenim naj med drugim le, kako smo ginjeni poslušali »starega mežnarja«, ki je veliki petek pri češčenju sv. razpela s tresočim glasom starčka pred oltarjem pel: »Dulce lignum, dulce clavos, dulce pondus sustinet.« Cel dan smo ga posnemali in po svoje tolmačili besede: »Dilce limov, dilce mešal u podmet.«

Naj preidem na veliko soboto z blagoslovom ognja in krasno procesijo vstajenja. Velikonočna nedelja je, vse veselo »žegen« vživa. Toda dobra jed se mora zaliti, to so storili stari tržičani na poseben način. Pri Vodomuljniku (zdaj g. Ruech) so celo leto za te dni pripravljali posebno kisló vodo, katere so velikonočne dni prodali več čebrov. Od tod je hiša tudi dobila ime.

Bila je to lepo rudeča pijača čudnga okusa. Jaz sem jo samo enkrat v življenju pokusil, pa odkrito povem, da do danes še nikoli več nisem imel poželjenja po tej brezalkoholni pijači. H koncu le še nekaj o zaljubljenih parčkih! Med mladino je bila svojčas navada, da so svojo »ljubezen« med postom skrivali.

Šele velikonočno nedeljo je dekle priznala svoje simpatije do fanta, s tem, da mu je pripela na prsi šopek iz roženkravta in nageljčkov. Fant pa se je revanžiral s tem, da je izvoljenko peljal velikonočni pondeljek popoldan izven Trziča v »Emavs« in jo ondi v gostilni posadil na časten sedež — »pod špegu« kakor so rekli.

Morda maje kdo z glavo nad našim ravnanjem kot sem ga pravkar opisal. Priznam, da smo bili radoživi. Pa kaj za to! Mladost je norost, skače čez graben, kjer je most.

A tudi resnemu razmišljevanju smo bili dostopni, vsaj ima mladina kakor vosek mehko srce.

Še danes v starih letih si želim nazaj onih milosrdnih občutkov, ki so mi navdajali srce velikonočni četrtek v kapelici pred tabernaklom.

Gospod v stiski, v tesni ječi, zasramovan, v verigah k stebri priklenjen! Kako se mi je smilil! In s kako nežno ljubeznijo sem poljubljal križanemu veliki petek sv. rane. Nisem mogel kaj zato, da ne bi v svoji otročji naivnosti pomi- lovaje pobožal s trnjem obdano sv. Glavo.

Navzlic vedrosti na zunaj je prevladal na dnu duše nek pritajen občut žalosti, ki je šele izginil, ko so v soboto vno- vič zvonovi zapeli.

Stariši, navajajte svoje otroke na obisk službe božje ve- liki teden. Sprašujte jih, kaj so videli in jim pojasnite, kar so gledali in ne umeli.

Cerkev namerava s prelepimi obredi obuditi sočustvo- vanje s trpečim Odrašenikom in ljubezen do Njega.

To si pa človek v poznih letih le težko prilasti, ako ni vaje od mladosti. Ni sadu v jeseni, koder ni cvetja spomladi.

Pa še nekaj! Tekom svojega 40-letnega službovanja sem imel skoraj po vseh mestih in večjih krajih Kranjske priliko opozavoti običaje velikega tedna.

Malokje sem videl urejeno tako lepo službo božjo kot pri nas, pač pa sem naletel premnogokrat na nedostatke. Naj le omenim en kraj na Dolenjskem, ko na večer velikega če- trtka niti v cerkev nisem mogel, ker je bila cerkev — zaprta!

Glejte tudi ta prednost naše župnije je velika milost, ki jo je nam naklonila božja previdnost in za katero moramo biti hvaležni. Ko snažimo naše domove in pripravljamo okus- na jedila za praznike, ne zabimo očistiti tudi naša srca in jih s pokoro in molitvijo vredno pripraviti, da bomo i mi veliko nedeljo vstali k novemu življenju in k res veseli aleluji.

Šolski vestnik.

Potreba vzgoje. Ko se izvale mlade račice, znajo takoj tekati, bolje kakor otrok pri dveh letih; takoj znajo same is- kati hrane in ko pridejo do vode, se hitro skobacajo v njo in takoj mojstersko plavajo. Stara koklja morda žalostno kloka okrog luže, kliče in rabi račjo mladino, a ta je v svojem ele- mentu, veselo plava sem in tja in išče sebi primerne hrane —.

Žival že na svet prinese, kar potrebuje za svoje živ- ljenje, ni je treba učiti jesti, hoditi, ne izbirati hrane, ptice ni treba učiti, kako se dela gnezdo, čebele ne kako naj dela lončke, male piške ne kako se »žlica v usta nese« — žival ima ob rojstvu v svoji naravi vse, kar potrebuje, oziroma kakor se razvija telesno, tako se razvijajo po njeni življenjski potrebi tudi njene zmožnosti ali če se človeško izražamo — njeno znanje.

Vse drugače je človeško življenje!

Že po svojem telesnem življenju je človek nujno nave- zan na pomoč staršev. Ko bi ga mati kje pustila samega po rojstvu, bi žalostno poginil. In potem še dolgo, dolgo let, ko žival med tem časom morda že od starosti pogine, je člo- vek komaj toliko dorastel, da bi se mogel za silo sam preživeti.

Kakor telesno, tako tudi duševno človek v detinski do- bi nujno potrebuje pomoči drugih. Umske zmožnosti ima že po naravi, kako naj jih pa rabi, da bo dober, da bo srečen, to mu morajo povedati in pokazati pa njegovi vzgojitelji. Otroku je potreba predvsem umskega pouka, da ve, kaj je dobro in kaj slabo. Tisti starši napak ravnajo, ki otroka kar »nabunkajo«, če kaj napačnega naredi, ne da bi ga prej pou- čili, kako mora delati.

Že v malem otroku se začno razvijati tudi strasti. Tre- ba mu je pokazati, kako jih mora zatirati, kako se mora za- tajeovati, krotiti, kako si mora z vajo pridobiti čednost in oblast nad seboj.

Če pri otroku prevladuje slaba stran, je treba napeti hujše strune, treba je tudi kazni, da se odvrne od hudega, če ne gre drugače —.

Otrok brez vzgoje, je kakor divjak na gmajni, poln trnja, nič plemenitosti, njegov sadež je kisel in neužit —. Človek brez vzgoje ali slabo vzgojen, je navadno poln na- pak; v starosti sam bridko čuti pomanjkanje vzgoje v mla- dosti, če se ni popolnoma pokvaril in če ni reden gost ječ in sodnije. Vse jetnišnice so samo grozna priča, da človek postane brez vzgoje izvržek človeštva, v nesrečo sebi in človeškemu rodu.

Šolska spoved. Mesečno spoved imajo iz ljudske šole dečki IV. in V. razreda v soboto 4. aprila; dečki I., II. in III. razreda 18. aprila; deklice vse pa v soboto 25. aprila pop.

Meščanska šola: dečki 4. aprila, deklice 25. aprila.

Oznanila za mesec april.

3. Prvi petek v mesecu. Praznik žalostne M. B., ob 6. uri sv. maša z blagoslovom.

5. Cvetna nedelja, služba božja ob navadni uri, ob 9.45 blagoslov oljk in procesija okrog cerkve. V pušco se ta dan pobira za varilne božjega groba. Popoldan ob 2. uri križev pot pred izpostavljenim Sv. R. T. in nato pete litanije presv. Srca Jezusovega.

8. Velika sreda, pop. ob 4. uri pete jutranjice.

9. Veliki četrtek. Sv. obhajilo se ta dan delj prvič ob 6. uri zj., ob 9. uri je slovesna sv. maša, med sv. mašo je zadnje sv. obhajilo ta dan. Po slovesni sv. maši se prenese Najsvetejše v kapelico, nato se razkrijejo altarij.

Zvečer ima v kapelici pred Najsvetejšem uro molitve od 7—8 ure dekliška Mar. družba, ob 8—9 ure pa ženska Mar. družba. Prva moli triindvajseto, druga štirindvajseto. uro.

10. Veliki petek. Ob 6. uri zjutraj križev pot, sv. opravi- lilo se prične ob 8. uri. Zvečer ob 8.45 bo zadnja postna pridiga.

11. Velika sobota. Ob 7. uri zjutraj je blagoslov ognja, nato se pojejo prerokbe, blagoslov krstne vode, slovesna sv. maša z alelujo. Popoldan je blagoslov jedil kakor po navadi po dolini in pri Sv. Anji, v župni cerkvi ob 2. uri, pri Sv. An- dreju ob 2.30. Veliko soboto opoldan preneha vsak post.

Popoldan ob 5. uri so slovesne jutranjice, nato vstajenje in procesija. Obhod z Najsvetejšim se vrši po navadnem po- tu in redu. Prosimo, da pazite, da se procesija ne trga, sle- dite navodilom rediteljev. Po procesiji je zahvalna pesem.

12. Velikonočna nedelja, ob 6. in 10. uri sv. maša z dve- ma blagoslovoma, ob 8.15 z enim blagoslovom, ob 10. uri slo- vesna sv. maša z leviti. Popoldne ob 3. uri so slovesne ve- černice.

13. Velikonočni pondeljek, nezapovedan praznik, služba božja po navadi, pop. ob pol 3. uri pete litanije M. B.

14. Velikonočni torek, ob 6. uri farna sv. maša.

19. Bela nedelja, služba božja po navadi, popoldne ob 2. uri krščanski nauk in litanije M. B.

24. Sv. Jurij, ob 10. uri sv. maša pri sv. Juriju z daro- vanjem. Ker ima cerkev sv. Jurija še dosti dolga radi svoje- časne poprave, Vam to darovanje toplo priporočamo.

25. Sv. Marka ev. ob 8. uri gre procesija k sv. Jožefu, kjer je sv. maša s pridigo.

26. II. nedelja po veliki noči, služba božja v župni cer- kvi ob 6., 8.15 in 10.; ob 10. uri bo tudi pri Sv. Juriju, kjer bo darovanje za cerkev.

Duhovne vaje. Kakor je bilo že zadnjič naznanjeno, se vrše duhovne vaje za moške in žene teden pred cvetno ne- deljo. Zjutraj ob 5.30 bo govor za žene, zvečer ob 8. uri pa pri sv. Andreju za moške. Zjutraj so govori samo za poro- čene žene, zvečer pa za fante in moške skupaj. Skupno sv.

obhajilo bo za vse skupaj na cvetno nedeljo in zaključek duhovnih vaj. Prvi govor za moške bo v ponedeljek 30. marca, prvi za žene v torek 31. marca.

Dekliška Mar. družba. Shod 26. aprila, dekliški večeri 1., 15. in 29. aprila, skupno obhajilo 26. aprila, ura molitve 19. aprila.

Ženska Mar. družba. Shod 19. aprila.

Mladiška Mar. družba. Shod 19. aprila, skupno sv. obhajilo 5. aprila.

Marijin vrtec za deklice ima shod 19. aprila, za dečke 26. aprila.

Mrliška kronika.

7. **Meglič Ivana**, umrla 14. febr. 5 dni stara.

8. **Rastresen Janez**, umrl 16. febr. 2 leti star.

9. **Meglič Ulrich**, umrl 17. febr. 23 let star.

10. **Hafner Jera** roj. Cerkovnik, umrla 19. febr., vdova stara 52 let.

11. **Jež Antonija** roj. Meglič, žena kočarja, Sv. Ana št. 78, stara 60 let, umrla 23. febr.

12. **Kavčič Marija** roj. Torč, Tržič št. 50, stara 67 let, umrla 7. marca.

13. **Jeglič Anton**, posestnik, mesar in gostilničar, cerkveni ključar, Tržič št. 30, star 68 let, umrl 9. marca.

Z Jegličem je zopet legel v hladni grob tržičan dobrega, starega kova. »Gospod«, kakor so bili stari trški »gospodje«: globokoveren, marljiv, poln ljubezni do cerkve in svoje družine, prijazen, ljudomil in šegav. Stari tržičani posebno hvalno omenjajo njegovo ljubezen do očeta in bratov, katere je dolgo vrsto let podpiral in vzdrževal. Sam s svojo družico si je ustvaril eksistenco, vse njegovo premoženje je samo sad njegove pridnosti. Iskrena je bila njegova ljubezen in skrb do družine, ki je bila z otroci zelo obilo blagoslovljena; in če je kdaj pokazal kako skrb, je bila edino ta — skrb za otroke. Celo generacijo je bil cerkveni ključar. Ta posel je opravljal res s pravim dostojanstvom in ljubeznijo. Njegova šegavost in prijaznost ob cerkvenih računih je imela za vsakega prijazno in šaljivo besedo, vse je poznal, ljubeznjivo sprejemal in odpravljal. Vsi ga bomo ohranili v hvaležnem spominu. — N. p. v. m.!

Karl Pirc:

Župna cerkev v Tržiču.

(Dalje.)

Leta 1830. so se napravili pontifikalni stolji in omislilo mnogo cerkvenega perila.

Tri leta pozneje je prišel glasbeni kor na vrsto. Stari kor se je odstranil, novi pa za 7 čevljev povečal, obenem sta se naredila oba stranska kora. Stare orglje so prodali v Žiri. Decembra mesca so pa pozvali iz Gradca orglarskega mojstra Matija Kranjca, da izdelava nove orglje. Delal jih je z dvema pomočnikoma in dovršil svoje delo šele majnika 1834. Veljale so orglje brez okvirja 1900 gld., od tega je volil 500 gld. Jernej Mally (Kavselčev Jernej), 400 gld. je dodala njegova vdova, ostanek so pa založili drugi dobrotniki.

Naposled je prišlo vendarle do tega, da se je mogla cerkev svečano posvetiti.

Svete obrede so izvršili prevz. knezoškof Anton Alojz Wolf dne 12. junija 1836.

Ako se vprašamo, kakšna je bila takrat podoba naše cerkve, moramo povedati, da je bila na zunaj precej drugačna kakor zdaj.

Stolp je bil nekako tolikšen kot danes, toda krila ga je nizka okrogla kapa iz bliščeče se pocinkovane ploščevine.

Cerkvena streha je bila nekoliko nižja, v ostalem pa cerkveni obseg isti kakor še obstoji.

Dokler se ni pot čez klanec regulirala, o čemer bomo pozneje govorili, je bil svet pred cerkvijo dokaj nižji. Zato se je prišlo na pokopališče po sedmih stopnicah. Na desni strani proti župniškemu zemljišču je stala takoj pri vhodu mrtvašnica ali »karnar«. Na levi strani vrat je bil pa pokopališki zid, tako da je bilo od vrat do stolpa prostora za kakih 10 grobov, kamor so pokopavali mrličje imovitih tržanov.

Kake vrejene ceste do konca tridesetih let na pokopališču ni bilo. Ozka steza se je vila od vhoda pa do zakristije med grobovi. Vendar je bil pa pogled na vso okolico dokaj idiličen, ker je krasilo grobove vse polno umetniško izdelanih železnih križev, dočim so nad njimi vrbe žalostnice priklanjale svoje gibke veje.

Mnogo bi še imeli povedati o daljnem razvitju in spopolnitvi naše župne cerkve, pa smo za poznejši čas odložili. Ko opišemo življenje posameznih župnikov, se hočemo spominjati tudi njih zaslug, ki so si jih stekli z ozaljšavo cerkve.

Le nekaj bi še omenili. V spisih in listinah starejše dobe je naša cerkev pogosto označena kot »cerkev sv. Trojice« v Tržiču, kar vzbuja domnevo, da prvotno ni bila nje patrona Marija.

To je pa napačno, ker se ravno tako nahajajo stare listine, ki označajo kot patrono le Marijo. Naj navedem le eno iz dne: V sredo na dan sv. Martina 1500. l. ki pravi: »Ključarji slavne hiše božje cerkve Naše ljube Gospe v Tržiču pa neke druge z dne 7. I. 1726. l.: »Pri hiši božji N. I. G. cerkvi v Tržiču.«

Skoraj bi bil pozabil na vsakemu kristjanu neizrečeno ljubo napravo cerkva — na zvonjenje.

Koliko je bilo prvotno zvonov ni znano. Ob požaru 1713. l. so zvonovi popadali na tla. Rešilo se je le toliko zvonovine, da so iz nje vlili dva zvonova. Eden 36 funtov težak se je pozneje dobil. Drugi je tehtal 7 funtov, je pa oznanjal božjo čast skozi 130 let in so ga konečno prodali za 400 gld. v Bohinj l. 1839, ko so napravili novo zvonjenje.

Do tega leta je tehtal veliki zvon 32 stotov, drugi pa 18. Bilo ni kaj lepo zvonjenje. Zato sta omenjenega leta ključarja Gašper Pollak in Janez Mally s prostovoljnimi zbirki, ki so donesli 4—5000 gld. naročila dva nova zvonova po 44 stotov 45 funtov, drugi pa 24 stotov.

Zanimivo je to, da so prvotno nameravali naročiti veliki zvon le z 42 stotov. Ker sta pa ključarja zvedela od zvonarja Samassa, da so pravkar naročili Kranjčan prav tako težak zvon, je Gašper Pollak štemano odprl svojo listnico in odštel še za dva stota in 45 funtov denarja več, samo zato, da bo Tržič prekašal Kranj, kar se je tudi zgodilo.

To je bilo krasno zvonjenje! Vsak, kdor ga je kdaj slišal, se mu toži po njem. Žal je postal tudi žrtev grozne svetovne vojne.

18. jan. 1917 so pobrali vojaki tržiške zvonove. Naša farna kronika ta dogodek tako popisuje: »Veliko občinstva je prisostvovalo žalostnemu dogodku pobiranja. Ko je v slovo zadnjikrat slovesno potrkavalo, prihajalo je občinstvo v stolp poslavljat se od zvonov. Marsikatera solza se je utrnila zlasti, ko so odpeljali 18. jan. popoldne veliki zvon na koldvor. Za vse tržiške zvonove se je prejel znesek 19.848 K. Denar se je naložil v peto vojno posojilo — — — Tako je vse vzela — vojska.

Razno.

Za cerkvenega ključarja župne cerkve je imenovan gospod Ivan Peharc, ravnatelj tobačne režije v p. in posestnik v Trziču.

Grobovi na pokopališču naj se spomladi osnažijo! Vse smeti na pokopališču nosite v zato pripravljeno jamo pokopališča.

Večna luč. Od februarja dalje gori mesto petroleja in elektrike olivno olje pred tabernakelnom. Olje za večno luč oskrbuje krog požrtvovalnih gospa in gospodičen.

Novosti v župni cerkvi. Še lansko leto je darovala gospa R. nov antependij — altarni prt iz svile in dragoceno vezan. Že od prej je bilo na hranilni knjižici naloženega nekaj denarja za altarno preprogo, dobra srca so pa sama od sebe zbrala in darovala večje in manjše zneske, s tem se je na novo poslikala duplina sv. Ane v kapelici in kupila za glavni altar preproga za delavnik, ki je stala 677 Din, kmalu na to so pa nekatere gospe kupile za nedelje še eno preprogo za glavni altar, ki je stala Din 1248,50. Preprogo za altar sv. Florijana pa je darovala gospa Frančiška Lavš. Vsem darovalkam n zbirateljicam prav iskrena hvala! Bog plačaj!

O vesoljnem potopu je pri Slov. bralnem društvu predaval nedavno prof. Dolžan iz Ljubljane. Kakor so mi pravili učenci meščanske šole, si je g. profesor baje dovolil par dovtipov na račun sv. pisma in je baje trdil, da so v sv. pismu bajke, kakor n. pr. pravljica o kralju Matjažu.

Če je to res, kar so mi pravili fantje na meščanski šoli, potem se je g. profesor zelo — blamiral s svojo učenostjo. Prešeren pravi: »Le čevlje sodi naj kopitar«. Govoriti o sv. pismu kakor o kakih pravljicah bi mogel samo človek, katerega znanje sv. pisma ne presega znanja otrok, ki verujejo še v kralja Matjaža. O sv. pismu more znanstveno predavati samo tisti, ki ga je resno študiral, ne pa človek z otroškim znanjem.

Vesoljni potop je zgodovinsko dejstvo, ki ga poznajo skoro vsi narodi. Vsak otrok iz ljudske šole pa bi bil lahko poučil g. profesorja in poslušalce, da ni misliti, in da tudi sv. pismo tega ne uči, da je Noe vzel od vseh milijonov živali na zemlji, kar jih sedaj poznamo, po sedmero oziroma po dvoje. Stenice in bolh etc. Noe gotovo ni štel, za ta posel bi bil naročil kakega »učenega« profesorja, teh pa takrat še hvala Bogu ni bilo. Tudi ni potreba, da si mislimo, da je bil vesoljni potop po vsej zemeljski obli, božjim namenom je zadostovalo, da je bil po vsej od ljudi obljudeni zemlji. G. profesor si je baje dovolil tudi ta le dovtip: »Sv. pismo pravi, da so vode stale 15 komolcev nad najvišjo goro. Najvišja gora na svetu je Himalaja; kakor kažejo ekspedicije Angležev na Himalajo, je na vrhu te gore tako malo zraka, da človek ne more tam živeti. Če bi bile vode z ladjo tako visoko nad najvišjimi gorami, potem bi bili morali vsi ljudje v Noetovi barki poginiti vsled pomanjkanja zraka.« Če je g. profesor res napravil tak dovtip, potem se čudim, da je postal profesor, obžalujem ono mladino, ki jo on poučuje, zakaj prepričan sem, da bi s takim znanjem ne zdelal niti naše meščanske šole. Kam pa naj bi šel zrak, če bi vode pokrivalo vse gore?! Na luno menda ni šel na obisk! Se je pač gotovo še razprostiral nad vodami ne samo par komolcev, ampak več kilometrov visoko, da so ga Noe in tovariši imeli dovolj. V morju, oziroma pod morjem imamo gorovja, ki so še višja kakor Himalaja, ter vrhove voda pokriva več sto metrov in do danes še nismo slišali, da bi kdaj na morju kaki ladji zmanjkalo zraka, če je ravno plula vrh kake visoke podmorske gore.

Kdor dela dovtype na račun sv. pisma, se samo blamira! Če bi pa Bralno društvo v Trziču prirejalo predavanja, kjer bi se smešilo sv. pismo ali naše verske resnice, potem ve vsak vernik, kaj je njegova dolžnost.

Odgovori na dopise in opazke. N. K. Veste na Jutrova blatenja ne odgovarjam, me ne dosežejo in vsak pošten tržičan jih obsoja —; komur pa ugajajo pa dober apetit!

L. L. »Bela smrt« vam ne ugaja, oziroma vam — ugajajo njeni sadovi —. Pravite: »Kam pa naj denem otroke, če nimam stanovanja in ne dovolj zaslužka, da bi jih preživel?« O tej reči bo morda — Glasnik še kaj prinesel, za enkrat le to: Če jih kdo ne more ali noče imeti — je pač le edino pošteno sredstvo — zdržnost. Starišem ni dovoljeno pobiti otrok, če jih ne morejo preživljati, ne odraslih, ne nedoraslih, ne spočetih, tako tudi ni dovoljeno delati greha — »bele smrti«. — K. P. Zadnja številka se vam ne zdi več tako zanimiva! Seveda, Krtačova Špeva ne more vedno kapunov jesti, kakor jih je v februarški številki.

Razširjenje naše župne cerkve je zelo potrebno. Možki se potikajo po vseh kotih, v zakristiji ne slišijo pridig, pri glavnih vratih pogosto ne morejo več v cerkev. Dohod k altarju iz zakristije je duhovniku zelo težaven radi gneče pri vratih, k obhajilni mizi se možki s težavo izrinejo skozi gnečo pri vratih. Cerkevno predstojništvo namerava napraviti iz sedanje zakristije kapelo za može, poleg bi se pa prizidala nova zakristija. Če nam bo oblast to prezidavo dovolila, bi začeli že letos s pripravami ali pa morda že z zidanjem, če se bodo farani zavzeli za to.

Listnica uredništva. Dekliški Marijin vrtec je daroval 300 Din za pokritje stroškov Cerkvenega Glasnika. Darovalcem in zbiralkam — iskrena hvala! Majska številka bo zopet povečana. Posvečena bo Majniški kraljici in skušali bomo napraviti nekaj prav lepega.

Vsaka družina naj ima naš iarni list!

Prvo delavsko konsumno društvo

v Ljubljani — **podružnica Trzič** se vsem toplo priporoča.
Ima samo dobro blago po najnižjih cenah.

Hranilnica in posojilnica v Trziču

je popolnoma varen zavod, vsi njeni člani garantirajo s svojim premoženjem vsem vlagateljem, njeno poslovanje je nad vse solidno, posojila daje le sigurnim strankam pod zelo ugodnimi pogoji. — Uraduje vsaki dan.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

je eden največjih in najsolidnejših denarnih zavodov v Ljubljani. Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijo v Miklošičevi ulici. Denar pri njej je najvarnejše naložen, vsi njeni številni člani garantirajo za njene vloge, sama pa ima večmilijonsko lastno premoženje. Njen promet v l. 1924 je znašal skoro pol milijarde dinarjev. — Vloge zelo kulantno obrestuje.

kega zadostnega razloga bil rad oproščen enega ali dveh oklicev, mora za spregled oklicev napraviti prošnjo na cerkveno in svetno gosposko, to je za spregled enega oklica na dekanijski urad, za spregled dveh oklicev na škofijo, kar se tiče svetne gosposke, daje ta spregled okrajno glavarstvo. Prošnjo navadno napravi župnik in zaročenca jo podpišeta.

Oklici se morajo vršiti v tisti župniji, kjer ženin in nevesta stanujeta. Ako bi ženin in nevesta ne stanovala že šest tednov v isti župniji, bi se moral ta zakon oklicati tudi tam, kjer je ta ali drugi stanoval nazadnje šest tednov.

Kateri so zakonski zadržki?

Ločimo zakonske zadržke v razdiralne in oviralne.

Razdiralni zadržki so take okolnosti, zavoljo katerih veljavna zakonska zveza ni mogoča; zato se mora zveza, če se je vendarle sklepala in se zadržek ne odstrani, kot ničeva razdreti.

Razdiralni zadržki so sila ali strah. 1. Če bi bil kdo prisiljen skleniti zakon tako, da se ni mogel upirati poroki, je tak zakon neveljaven. 2. Nezmožnost za zakon. 3. Nezmožnost za sklepanje pogodbe — n. pr. blaznost. 4. Nedoraslost. Moški do 16., ženska do 14. leta ne more skleniti veljavnega zakona. V južnih krajih se namreč prej ženijo kot pri nas, ker tam človek prej doraste, zato je ta meja tako nizko postavljena. 5. Že obstoječa zakonska zveza. Kdor je enkrat veljavno poročen, se ne more poročiti več, dokler je drugi zakonski še živ. 6. Višji redovi. Subdijakoni, dijakoni in duhovniki se ne morejo poročiti. 7. Slovesne obljube v duhovnem redu. N. pr. frančiškanski bratje ali uršulinke s slovesninj obljubami ne morejo več stopiti v zakon. 8. Krvno sorodstvo do vštetelega tretjega kolena. N. pr. bratje in sestre, bratrance in sestrične, bratrancev in sestričen otroci ne morejo sklepati veljavnega zakona, isto ne stric z nečakinjo, ali teta z nečakom. Če se komu dozdeva, da sta ženin in nevesta v sorodu, a ne ve v katerem, naj to sporoči župniku, ki bo potem dognal, ali je zadržek ali ga ni. 9. Svaštvo. Noben sorodnik žene iz prvega in drugega kolena — n. pr. sestra ali sestrična ne more skleniti veljavnega zakona z možem žene, ko bi ta umrla; ravno tako noben sorodnik moža iz prvega in drugega kolena, ne brat, ne bratranec, bi ne mogel po njegovi smrti vzeti njegove žene. 10. Umor zakonskega druga ali zakonske družice z namenom, stopiti v zakon s sokrivo osebo. 11. Krivda prešuštva z obljubo zakona po smrti zakonskega tovariša ali tovarišice. 12. Razlika v veri, če kateri od zaročencev ni krščen.

Od nekaterih teh zadržkov se dobi spregled, da se more veljavno potem skleniti zakon, od nekaterih se pa ne dobi spregleda.

Oviralni zadržki so take okolnosti, zavoljo katerih ženin in nevesta ne smeta skleniti sv. zakona, toda če ga vendarle skleneta, je zakon veljaven, a grešita, če sklepata brez spregleda.

Taki zakoni so: Veljavna zaroka z drugo osebo, neslovesna obljuba vednega devištva, razlika krščanske vere, če ta ali drugi zaročenec ni katoličan pa je krščen (to so takozvani »mešani zakoni«, o katerih govorimo pa drugič). Od vseh oviralnih zadržkov daje cerkev spregled, če je zato tehten vzrok.

Ženin in nevesta sta pod smrtnim grehom dolžna pri izpraševanju povedati, če jima je znan kak zakonski zadržek.

Karl Pirc.

Kako so stari Tržičani peli?

(Dalje.)

Ker homo kmalu praznovali Novo leto in praznik sv. Treh Kraljev, je primerno, da omenimo kako so naši prednamci opevali te praznike.

Novoletna.

Mi Vam vošmo novo leto.	On je hotel obrezan biti.
Novo leto naj poprej.	Po postavi judovski.
Kar je Jezus v štalci rojen.	Pri obrezvanju mu j'blo dano.
Je prav danes osem dni.	To Njegovo sveto ime.

Sv. Treh Kraljev.

Ena zvezda gori gre.	Gašper prvi k oiru gre.
Tam pri Betlehemu.	Ta je naj ta stariš.
Kaj je to za 'n znamenje?	Melhior koj za njemu gre.
Oj, pójte gledat gremo!	Ta j' njegov tovariš.
Trije modri prišli so	Boltež zadnji k oiru gre.
Iz jutrove dežele.	Ta ima črno lice.
Na kamelah jezdijo.	On se nisko prikloni.
Oj, to so trije kralje!	Kušne mu nožice.

Da bi se ne zbal ga ne,
Tacega zamorca,
Dal za dar mu mire je,
Ljubit če ga s srca.

Očividno je, da pri objavljenih pesmih manjka nekaj kitic. Vendar se pa ne spominjam, da bi jih bil kedaj slišal. Povpraševal sem po njih, a jih nisem mogel izslediti, iz česar sklepam, da so bile že pred petdesetimi leti pozabljene. Kako stare morajo torej biti te pesmi!

b) Kako so peli gospodje?

Pričetkom druge polovice preteklega stoletja se je nahajalo v trgu dokaj gospodičev, ki so se po šolah in obrtnih obratovališčih izven doma po več let likali, domu prišedši pa svojim očetom pomagali pri njih obrtih. Živel so dokaj udobno in brezskrbno življenje, ter čez potrebo posedali po gostilnah.

Da bi jih otel nevarnosti izprijenja, je posegel vmes tedanji graščinski oskrbnik Janez Pogačnik, jako inteligenčen, občespoštovan gospod. — Ustanovil je po zgledu drugih mest tudi v Tržiču pevsko društvo pod imenom »Neumarktler Liedertafel.«

Pevska društva »Liedertafel« so se pričela ustanavljati okoli 1812. leta po severni Nemčiji. Njih namen je bil, s petjem vzbujati nemško zavest.

Avstrijska policija je taka društva pričetkom preganjala, pozneje je pa, po avstrijsko prikrojenim šla še celo na roko.

Brez dvoma so bili Pogačnikovi nagibi prvotno idealni, ker je bil velik ljubitelj glasbe in dober pevec. Vendar pa ni mogel preprečiti, da bi se sčasoma ne bila med idealne cilje vrnila nacionalna misel, ki je polagoma mnogo pripomogla, da je zaslovel Tržič svojčas po vsi Sloveniji kot trdna nemška postojanka. — Pa bodi temu kakor že.

Pogačnikova misel se je z veseljem sprejela in vse kar je bilo količkaj inteligentnega je stopilo v društvo. Vsak je bil dobrodošel, tudi nepevec, da je bil le porabljen za kak posel.

Tako je bilo med drugim čevljarskemu mojstru Viktorju Strupiju petje španska vas, toda mož visoke postave z dolgo brado je bil kakor nalašč vztrajen za zastavonoša in kot tak z veseljem sprejet v društvo.

Izbrali so si svoje geslo in ga peli pri vsaki primerni in neprimerni priliki:

»Wo man singt, da lass dich fröhlich nieder!
Böse Menschen haben keine Lieder.«

Kar bi se slovensko nekako glasilo: »Kjer se poje, tam veselo sédi, zlobni pesmi nimajo, to vedi!«

Vsak večer so imeli v šoli svoje pevske vaje. Okrog devete ure pa so skupno korakali v gostilno, prepevaje po ulici pravkar naučene pesmi.

To je ljudstvu jako ugajalo in vse je hitelo iz hiš, da ne zamudi umetniškega užitka.

Koncertov v pravem pomenu besede niso prirejali, le zabavne večere, takozvane »venčke«, ki so se s petjem pričenjali, s plesom pa nehavali. Kot član združenja pevskih društev koroških mest, so posečali ondodne shode in v Tržič so čestokrat vabili svoje pevske brate iz Koroške.

Vendar pa bi njihovo delovanje ne bilo tolikega pomena za Tržič, ako bi ne bili gojili poleg prosvetnega, tudi cerkve-

no petje. Toda o tem povemo kaj več pozneje.

Med seboj so se prav po bratsko ljubili in si ostali zvesti do groba. Rekli bi, da je bilo te ljubezni skoraj preveč, kajti iz ljubosumnosti so zanemarjali vzgojo naraščaja in ni čuda, da je po smrti Pogačnika društvo začelo polagoma hirati. Le v presledkih je še nekoliko vplamtelo. Tako je prišlo, da so po 20-letnem društvenem obstoju živeli društveniki le od spominov lepih preteklih časov in tu pa tam navdušeno zapeli svoje geslo.

Mož za možem je legel v grob do katerega so ga sobratje z zastavo spremili. Zadnji med njimi je bil zastavonoša Viktor Strupi. Njemu, ki je vsem tovarišem trikrat zavihitel z društveno zastavo pri odprtem grobu zadnji pozdrav, njemu priljubljeni prapor ni v slovo zaplapotal nad gomilo.

Prav ko to pišem, prišla mi je v roke zadnja številka Uradnega lista. Na drugi strani razglaša g. veliki župan ljubljanske oblasti, da se razpusti društvo »Neumarkter Lieder-*tafel*« v Trziču, ker že več let ne deluje, ker nima niti članov niti imovine in torej tudi ni več pogojev za pravni obstoj.

Tragičen konec pred 60 leti tako slavljene organizacije!

Karl Pirc:

Trzič v začetku 19. stoletja.

Bela Ljubljana — črn je Kranj,
Pisana Loka — Kamnik zaspan,
Trzič je napet — kot struna na bas,
Radovljica majhna — kot ena vas.

Narodna pesem.

Tako smo peli otroci, pa zvedavo povpraševali, zakaj je Trzič napet? Zato, so nam rekli stari, ker je bil trg sezidan ob bregu in so vodile vse poti navkreber ali navzdol, napeto kot struna.

Le oglejmo si malo okolico, pa bomo videli, da je istina. Že na Hafnarci, kjer je stala nekoč mala lončarija in je od nje dobil kraj po nemški besedi »Hafnerei« popačeno ime, se je pričel navzdol hud klanec, po katerem je bila speljana državna cesta mimo Slugove gostilne prav doli do vode.

Nekako v višini, kjer stoji zdaj poslopje gosp. Amana, ali pa vrtič gospe Verdirjeve, je vezal lesen most bregova Bistrice kot edina ravna daljica notri gori do Čegelšev. Kajti takoj ob mostu se je na desnem bregu zopet začel vzpenjati klanec po trgu, zgornjem koncu in Cimpra navzgor.

Smatrali bi tako izpeljavo ceste za silno nepraktično, v resnici je bila pa za naše prednamce velikega gospodarskega pomena. Z navadno zaprego namreč ni bilo moč speljati navadnih voz, kaj šele težkih »parizarjev« po hudih klancih, zato so morali vozniki ostajati v gostilnah, najemati ljudi in živino, ki so pomagali s pripravo čez Ljubelj. Vse to je dalo Trzičanom mnogo zaslužka. Vsaj je bil promet skozi trg tako ogromen, da danes niti pojma nimamo o njem. Takrat so pri velikih krajih pogosto delali ceste z velikimi klanci, da so mogli ljudje kaj zaslužiti s pripravo.

Pojdimo v duhu nazaj nekako v dobo okoli 1800. leta. Iz Ljubljane in Celovca prihajajo in odhajajo neprestano tovrstni vozovi. Pred gostilnami se sklada in naklada blago, spregajo in obračajo kola, vse je polno življenja. Kar se zaslisi poštarški rog, tra-ra, tra-ra — v znamenje, da je treba dati prostora poštnemu vozu, imenovanemu brzovoz (Eilwagen). Prostorna črna in žolto pleskana kočija pridrdra z velikim ropotom postiljon v temni obleki z žoltimi našivi in velikim klobukom parkrat možato počti z bičem in vozilo se ustavi pred pošto. Sprevodnik skoči uslužno s kozla in hiti odpirati vozna vratica. Iz kočije pa počasi stopajo fine dame v potnih plaščih, pa gospodje z visokimi klobuki. Pred vhom se prikaže sam gospod poštar, mane si roke in se globoko priklanja prišlecem, ter jih vodi na oddih v posebno gostilniško sobo. Pustimo radovedneže, ki zijajo za njimi, rajši krenimo na levo po tesni ulici zad za trg, kjer šumi razposajeni Mušenik! Tudi tu Trzičanje ne drže roke križem. Mlini ropotajo, žebjarji trkljajo, veliki in mali kladivi tolčejo po kosaricah, da človek sam svoje besede ne sliši. Vse

vprek hiti in se trudi za zaslužkom. Le sv. Andreja cerkev stoji mirno sredi trga na malem gričku, ki ga krasita dve stari lipi. Zdi se mi, da hoče svariti tržane, naj se ne pehajo toliko za mamonom, obrnejo na se rajši k Bogu, zakaj črni oblaki se zbirajo nad Trzičem in od daleč se sliši bučenje viharja, ki utesne uničiti vse, vse, kar so si pridobili. Hudi čas se obetajo mirnemu trgu.

Pa napotimo se še po »gasi« — to je po ulici, ki vodi proti župni cerkvi. Tu na levi, kjer stoji danes gosp. Jegličeva hiša, se spenja cesta na grad, a mi jo krenemo dalje, ker hočemo grad pozneje enkrat posetiti.

Ulica ni ravna, visi proti vodi, na drugi strani mostu pa se zavije na sedanjo spodnjo pot. Vsaj današnje ceste na klanec proti župnišču zaman iščemo. Ozka steza pelje po strmem bregu mimo vrto, ki so pri hišah »kurje gase«, z vozom v župnišče pa ne dojdeš drugače kakor za Virjami.

Tak je bil Trzič okrog l. 1800, a prišla je kmalu velškanska sprememba.

Francozi v Trziču.

Žalostni časi, ki so se že zdavnaj obečali, so le prerano prišli. Leta 1797, na praznik Sedmero žalosti Matere božje, ob treh popoldne, so prikorakali Francozi s tolikim truščem in bobnanjem v Trzič, da je ljudstvo, zbrano v cerkvi sv. Andreja pri pobožnosti Kristovega trpljenja, kar v gručah odhitelo iz cerkve gledat kaj se godi. Sovražnik je kruto postopal in zahteval živeža, ne meneč se, kje ga dobiti.

Temu dogodku sledili so še hujši. Prišla so leta polna nemira, ki je zadal tržiški industriji rano za rano.

Marca 1807 se je ustanovilo v avstrijskih deželah splošno domobranstvo. Mladenci do 22. leta so pripadali redni armadi, vsi starejši moški, bodisi samci ali oženjeni, so pa tvorili brambovstvo. Začetkom se je to že še prenašalo. Brambovci so ostali doma, le ob nedeljah in praznikih popoldan so jih vežbali na graščinski pristavi. Njih stotnik je bil Ignacij Jabornik, p. d. »Stari štantman«. Marca 1808 je pa prišlo povelje, da odrinejo čez Ljubelj v Solnograd.

Jabornik, star in vojaško neizobražen, je takoj odložil svojo saržo, na njegovo mesto pa je stopil stotnik pl. Hillmayer.

Presunljivo je bilo gledati, kako so se poslavljali odhajajoči od žena, otrok in svojcev. Tiho zdihovanje, glasno tarnanje in jokanje se je mešalo z oglušujočim bobnanjem, dokler niso naši brambovci prekorakali ljubelske meje.

No, končno se je pa le vse dobro izšlo! Naše hrabre brambovce je namreč Francoz pri Trbižu prehitel in da jih ne bi zajel, so se naglo umaknili čez Koren nazaj v domačijo.

Glasom leta 1809 na Dunaju sklenjenega miru je Trzič pripadel Francoski. Meja proti Avstriji je bila vrh Ljubelja, Trzič je dobil svojega »maira« (berič mera), t. j. župana v osebi Danijela pl. Jabornik, za pomočnika mu je bil pa pri-dejan Ignacij Ceme.

Vsled takozvanega kontinentalnega zapora, ki ga je uvedel Napoleon proti Angležem, je bila tudi Koroška meja zastražena. Pa ne prehudo, kajti ljudje so silo veliko blaga vtihotapljali čez »Zelenico« in pozneje tudi po skrivnih potih čez Begunje. Pri tem so dobro zaslužili, pridno »Bržanko«¹

¹ Bržanka je bilo močno, sladko istrijansko vino, ki je bilo v Trziču posebno čislano. V vsaki boljši hiši so hranili sodček »Bržanke« za posebno svečane priložnosti. — Kako so čislali »Bržanko« naj pove pesmica, ki jo je zložil domačin Vojteh Kurnik 1857. l., ko je po dolgih letih žlahtna kapljica zopet posebno dobro obrodila.

Bržanka 1857.

Ohrani Bog nam trtice!
Kjer rastle je Bržanka.
Da nam prežlahtne kapljice
Nikoli več ne zmanjka.

Preteklo je že osem let,
Kar ni jo blo dobiti.
Še letos so po štirideset,
Začeli jo točiti.

Marskteri jo bi rad še pil,
Ga črna zemlja krije,
Kdo ve, kdo jutri bo še živ,
Kdaj ura naša blje?

Zato jo pijmo zdaj ker je,
Bog živi Trzičane,
Bog živi vse Deševnarje,
Dolince in Somljane!

Vojteh Kurnik, kolar.

pili in se dobro imeli. Seveda jo je pa tu pa tam kdo tudi skupil. Tako neki korenjaški Nace Peharc iz Loma, ki je svojo predrznost plačal s smrtjo.

Zelo slaba je pa predla beračem, potepinom in tatovom. Varnostne naredbe so bile zelo stroge. Dan na dan sta ne-prestano stražila po cestah po dva orožnika na konjih.

Davki niso bili prehudi; za okraj Tržič, Radovljica in Kranjska gora je bil en sam davkar po imenu Hahn, posestnik na Rodici. Tu pa tam je prišel v Tržič, večinoma so pa morali nositi »franke« na Rodico.

Prvotno je ostal v prometu še stari avstrijski papirnati denar (Bankzettel) in pa bakreni drobiž. Oktobra 1809 je pa prišla odredba, da se bo plačevalo po novem letu samo v srebru. To je bilo kakor bi vdarila strela iz jasnega. Imoviti so pač skrivali po svojih skrinjah staro srebrnino, navadni ljudje pa niso imeli drugega kot oguljene »banko cegelce«.

Kdor je mogel, je šel s svojim papirjem čez mejo, da ga ondi zamenja za živila. Toda naenkrat se raznese vest o državnem bančnem polomu na Dunaju. Ljudje so kar čez noč zgubili po tri četrtine svojega premoženja. Za 1 gl. dunajske veljave se je dobilo komaj šest krajcarjev. Tako da je stal 1 mernik prosa 30 gl. d. v. Živil je bilo dosti, a za bankovce nič.

V teh hudih časih pa je prišel na Tržič najhujši udarec, ko je 30. marca 1811. l. vpepelil strašen požar skoraj ves Tržič. Ker je ta pripetljaj v tržiški zgodovini nekaj največjega in odločilnega, mislimo o njem pozneje nadrobneje govoriti. Pa vse bi se bilo še preneslo, ako bi Francozi ne bili posegli v versko življenje katoliškega ljudstva.

Preuredili so ves koledar, tako da ni bilo v njem ne svetnikov ne krščanskih praznikov. Mesec je imel 30 dni po tri dekade po deset dni, od katerih je bilo 9 delavnikov, deseti dan pa dan počitka ali praznik. S starim koledarjem so odpravili tudi vso katoliško službo božjo.

Več duhovnikov, ki se ni pokorilo tej odredbi, so zaprli, drugi so zbežali čez mejo. Kako je bilo tedaj v Tržiču, pa ni znano. Vemo pa, da se je 15. avgusta 1811 prvič svečano obhajal Napoleonov praznik.

Pred Klandrom (zdaj Perkova hiša) sta bila postavljena dva po 8 sežnjev visoka mlaja. Po vrhu je bilo povbešenih polno srebrnih tolarjev kot nagrado onemu, ki srečno pripleza do vrha. Pa to ni bila lahka stvar, kajti drogova sta bila z mastjo in milom močno namazana, da je plezalca vedno navzdol polzelo.

Pred hišo pa je bilo nastavljena polna miza svinjine, pečenke in klobas brezplačno za slehernega. Pa se je le redko kedo poslužil te gostoljubnosti. Bila je namreč sobota in po tedanjih cerkvenih zapovedih post. Tržičani so pa držali na cerkvene zapovedi.

Tudi kip boginje človeškega uma so prav po zgledu pariških Jakobincev postavili pred cerkev sv. Andreja. Vendar pa mislimo, da tedanji Tržičani sploh niso vedeli, kaj pomeni ta lesena nagota in so si dovolili marsikak pristen dovtip na račun tega malika. Take svečanosti so se ponavljale vsako leto do 1813. leta.

Avgusta 1813 je napovedala Avstrija vojsko Francozom, ki so imeli v Ilirji močno armado, po večini sestoječo iz mladih laških vojakov. Avstrijci so prišli iz Celovca proti meji, zapodili malo francosko posadko na Ljubelju v beg in se polastili Št. Anske doline. Dne 26. avg. je prišlo kake pol kompanije lovcev v Tržič. Sredi trga so stopili v vrsto, nadlovec pa se je podal v mitničarjevo stanovanje. Ljudje so prihiteli skupaj ter delili med vojake kruha in vina. Vedno več je prihajalo radovednega ljudstva, kar zavpije iz okna Jabornikove hiše³ nadlovec: »Pri tej priči se mi poberite vi francoski somišljeniki, če ne vas takoj postrelim!« Na mah je zginila po hišah vsa množica in se poskrila. Pol ure nato so se tudi vojaki vrnili k sv. Ani, dočim je francosko vojaštvo postavilo svojo predstražo v Pristavi.

Zdaj se je začelo za trg pravo mučeništvo, polno skrbi in troškov, kajti Tržič je moral oskrbeti oboje vojaštvo, francosko in avstrijsko.

Napravili so v Holcapfelnovi hiši — kjer je danes I. ljubljansko delavsko konzumno društvo — skladišče, kamor so zjutraj prihajali po menažo Francozi z zahvalo: »Vi ste avstrijski pristaši.« Ob 3.—4. popoldne so si pa v ravno istem skladišču poiskali avstrijski lovci prehrano, pa pristavili: »Tržič je francosko misleč.« Tako so preživeli 8 dni, vedno v trepetu med dvema ognjema, vprašuje se, kdo bo zmagal.

Tedaj so prišli Avstrijci na sled dopisovanju tržiškega mitničarja z nekim francoskim generalom, zato so prijeli omenjenega in ga odpeljali privezanega med dva konja čez Ljubelj v Gradec.

Na angelsko nedeljo ob 2. uri zjutraj so se naenkrat znašli avstrijski lovci in ulanci v Tržiču. Na mah je moral biti ves trg razsvetljen. Rekvirirali so dninarje, ki so morali delati pregraje na veliki cesti proti Pristavi pod Malim rovtam in proti Bistrici. Pri tej priliki je padlo pod sekiro dokaj plodonosnih orehovitih in hrušovitih dreves. Drugo jutro so pa komaj zgrajene pregraje zopet odstranili in šli proti Kranju. Prišedši v Naklo so zaznali, da jih čakajo Francozi v zasedi pri vislicah, zato je krenejo po stranski poti proti Predosljem. Ko Francozi to vidijo, zbeže po kranjskem polju nazaj proti Kranju, avstrijski ulanci pa za njimi ter ujamejo pred Pristavami 150 sovražnikov in jih še isti dan priženejo skozi Tržič. Moštva z ujetniki je bilo nad 600 oseb in te bi morali Tržičani prehraniti. Nič ni pomagalo zatiranje, da je skladišče prazno. Poveljnik je vpil ves razjarjen: »Ali mi tekom ene ure preskrbite živila za moje moštvo, ali vam pa zažgem vaše gnezdo na vseh koncih in krajih.«

Hipoma so pripeljali, ne vprašaje hočeš-nočeš, 4 krave iz hlevov, nanosili v skladišče vina in žganja in kruh pobrali po hišah, koder ga je bilo le dobiti, dokler niso zadovoljili nasilnežev.³ Drugi dan šele so se odkrižali nadležnih gostov, ko so odkorakali zopet proti sv. Ani. Po hrano so pa še dalje hodili do druge nedelje.

Takrat so nepričakovano prihrumeli od Bistriške strani Francozi v trg. Pred »Vanderhovco« so se spopadli z Avstrijci, ki so prišli ravno po živež. Padlo je 6 Francozov in eden Avstrijec. Francozi so svoje mrtvece pokopali na Brežicah, Avstrijci pa na župnem pokopališču.

Pozneje je prišlo do bitke na Ljubelju, koder so bili Francozi hudo poraženi. Ob pol 7 zvečer so pripeljali v vozu prvih 6 ranjencev. Baje je bilo nekaj groznega slišati to stokanje in gledati kri, ki je curkoma tekla od voza. Prvemu vozu je sledilo še 45 voz, ki so šli še isto noč dalje proti Kranju.

Radji tega poraza so Francozi ustavili pohod čez Ljubelj proti Celovcu in jo krenili v Rožno dolino.

Kaj se je pozneje zgodilo, Vam žal ne morem poročati, ker tukaj prenehajo zabilježke učitelja Jakoba Peharca, ki je na lastne oči videl in zapisal vse to, kar smo Vam pravkar poročali.

Le toliko še poročamo po drugih virih, da je pozneje sklenjen mir pozdravil Tržič s silnim veseljem.

Bilo je neko nedeljo po dopoldanski službi božji. Možakarji so stlai pogovarjaje se razne reči pod lipo pri sv. Andreju. Kar prihaja v skoku poštar v praznični uniformi s trikotnim klobukom na glavi in jo krene po ulici na grad. Vsi so vdrli za njim, ker so slutili, da mora njegov slovesen prihod pomeniti nekaj posebnega.

Ko prihaja pred grad, se naenkrat odpro grajska vrata in venkaj stopi grajski upravitelj obdan z tržkimi odličnjaki. Poštar pa skoči s konja, se globoko prikloni in izroči upravitelju veliko zapečateno pismo. Upravitelj pismo odpre in glasno prebere veselo novico, da je sklenjen mir. Veselje je

³ Imoviti tržani so bili zelo v strahu pred takimi rekvizicijami. Stara »Ferbarjeva gospa« je čestokrat pripovedovala, kako so imeli njeni stariši skrito kravico v šupi na Kuštrovi novini, ona jo je pa hodila na skrivem krmit in molzt.

³ Zdaj pri Richardu Mally.

bilo nepopisno. V grajski kapelici so zapeli zahvalno pesem, na večer pa je bil ves Tržič slovesno razsvetljen. En transparent, ali prosojni napis, ki se je do danes v spominu ohranil in ki ga je menda napisal sam pesnik Valentin Vodnik, se glasi:

»Peter Mally
Se Vam lepo zahvali,
Da ste Francoza zapodili in
Mir storili.
Vivat kožarija,
Vivat štrumfarija,
Vivat »Mat' bržanka«
Da se je nikol' ne zmanjka!«³

Karl Pirc:

Tržiški vzorniki.

Jakonov Andrejček. (Andrej Zupan † 1. 8. 1878.) Rojen je bil v Tržiču, kjer so imeli stariši nasproti šole svojo hišo. Kot mlad čevljarček je šel po svetu in dolgo časa služil kot pomočnik nekje pri Dunaju, koder je imel priliko zahajati v bližnji samostan. Tam se je privadil bogoljubnemu življenju, stopil je v treji red sv. Frančiška in upal sčasoma popolnoma zapustiti svet in stopiti v samostan.

Toda Bog je drugače odločil. Bolezen in smrt starišev ga je primorala, da se je vrnil domov in prevzel domačijo. Tukaj je nadaljeval kot čevljarški mojster svoje bogoljubno življenje, ki je enakomerno potekalo med molitvijo in delom. Edina sprememba in veselje so mu bile nedelje in prazniki, bili so zanj v resnici dnevi Gospodovi. Cel dan je bil v cerkvi in še po končani popoldanski službi božji je bodril vernike, da so z njim molili sv. križev pot, pri lepem vremenu pa v procesiji obiskali podružnico sv. Jožefa.

V cerkvi ni sedel nikdar v klop, na stopnicah nasproti prižnice je klečal in zbrano molil.

Bil je velik častilec presvetega Rešnega Telesa in prejemal po večkrat na teden sv. obhajilo — za tisti čas velika izjema. Med tednom se ni mogel nič odtegniti od dela. Le kadar je naznanil zvon, da bo duhovnik nesel sv. popotnico bolniku, je popustil vse delo in hitel v cerkev, da skaže, spremljaje duhovnika po trgu, očitno čast svojemu, v podobi kruha skritega Bogu.

Nad vse ga je bolelo, če je zapazil koga, ki je po sv. obhajilu odšel iz cerkve brez zahvalne molitve. Pohitel je za njim in ga lepo prosil, naj se vrne nazaj v cerkev, da zmoli vsaj par očenašev.

Z ljudmi je občeval le najpotrebnejše, to pa jako mirno in ponižno.

Nekoč je nesel velik sveženj usnja in kož, ki so bile le rahlo z vrvice zvezane, tako da so mu spredaj in zadaj v stran uhajale in silile iz sveznja na blatno cesto. Mož je imel obe roki polni in je bil zato v silni zadregi. Pa ga nekdo škodoželjno in porogljivo, prav po tržiško nagovori: »Andri, te li hudič skuša? K-a-a-j?« Andrej se niti ne ozre nazaj, le prav pohlevno pravi: »Malo težavno je, da, pa bo že šlo.«

Ostal je svoje žive dni samec. Stregla mu je sestra Mica, ki mu je v svoji lahkomišelnosti napravila dokaj sitnosti.

Končno se ga je polotila jetika. Delal je dokler so moči dopuščale, potem pa legel na smrtno posteljo. Ko se je bližala zadnja ura, je sedel v postelji, sestra Mica ga je pa podpirala. Pri polni zavesti je molil z navzočimi sv. rožni venec. Prav ko je bila molitev končana, je položil glavo na sestrično ramo, še en lahen zdihljaj in njegova duša je zapustila za vedno svet, kateremu se je blagopokojnik že zdavnaj odpovedal.

Ko je ležal na mrtvaškem odru, ga je prišel pokropiti g. župnik Frank, malo je pomolil, potem pa zaklical: »Blagor ti! Andrej, — prosi za nas!«

³ Ta transparent sem bral v »Carnioliji« kot dijak in ga ohranil v spominu. Ne vem če je povsem pravilen, tudi na letnico Carniolije se ne spominjam.

Razno.

Dobrodelni vestnik je v tej številki izostal, ker prihodnja številka prinese zgodovino Vincencijeve konference v Tržiču, poročilo o delovanju v l. 1924 in račune vseh dobrodelnih ustanov.

Statistika pride na vrsto v prihodnji številki.

Zenini in neveste naj pridejo k izpraševanju le ob torkih ob 5. uri pop. Tisti, ki so rojeni v Tržiču ne potrebujejo nobenih listin; kdor pa ni rojen v tržiški župniji, naj prinese seboj krstni in samski list, le kdor je od mladosti v župniji, temu ni treba samskega lista. Samski list more dati tisti župnik, v čigar župniji je kdo rojen. Kdor hoče biti enkrat ali dvakrat za trikrat oklican, mora potem župnega urada vložiti prošnjo na škofijski ordinarijat — oziroma dekanijski urad in okrajno glavarstvo za spregled oklicov. Poroka ne sme biti že isti dan, ko so izvršeni oklici, ako ni zadostnega vzroka, zato naj vsak par raje prej oskrbi oklice.

Rekruti, prejmite sv. zakramente, predno odidete k vojakom!

Izseljenci odhajajo nekateri brez potrebnega dovoljenja preko Kanade v Združene ameriške države. To je zelo nevarno, ker je meja ob Kanadi zastražena, mnogo takih ujamejo in jih zaprodo eno leto zapora. Kdor želi natančnejših podatkov, naj se zgiasi v župni pisarni.

Duhovnikov iz tržiške župnije je sedaj še živelih in sicer: Ahačič Matej, župnik v Lešah; Cuderman Kristijan, kaplan v Trebnjem; Debelak Janez, župnik v Št. Juriji pri Šmarji; Demšar Anton, kaplan v Mengšu; Gašperlin Viljem, zlatomašnik župnik v. p. v Ljubljani; Kmet Janez, župni upravitelj na Vojskem; Kragl Viktor, župnik v Framu na Štajerskem; Lampret Karl, kaplan v Rajhenburgu; Počivalnik Ignacij, župnik v Bazovici pri Trstu; Pollak Jožef, generalni vikar v Ameriki; Pravst Albert, kaplan v Zečah Štajersko; Teuerschuh Janez, ekspozit v Boljuncu pri Trstu; Texter Konrad, župnik, duh, svetnik v Višnji gori. Za tržiško župnijo je pač častno, da je dala toliko duhovnikov!

Otroci imajo otroke. Sedemnajstletne deklice pošiljajo h krstu... se poročajo — se morajo poročiti! Če govorimo z našimi materami, jih slišimo pogosto tožiti, da se kesajo, ker so se poročile, a vendar iščejo za svojo hčerko moža, ko je ta komaj poletela iz šolskih klopi; komaj čakajo, da spravijo svoje hčerke »pod avbo«. A koliko nesreče, trpljenja in kesanja povzroči pre zgodnja poroka. Zdravnik dr. Brecelj pravi: »Spolno zrel je človek takrat, ko je njegov telesni in duševni razvoj dovršen, in to je v naših razmerah pri mladeniču bliže tridesetemu ko dvajsetemu letu, pri dekletih pa nekoliko poprej.« Pred 25. letom se tudi dekletu prav nič ne mudi poročiti se.

Novo spovednico smo dali napraviti, ker redno spovedujemo 4 duhovniki in je g. kanonik prej spovedoval v zasilni spovednici. Stroški se pokrijejo iz pušce. Prosimo, da v ta namen kaj več darujete.

H krstu prinašajte — če le mogoče — po deseti maši, namreč tisti, ki prinese ob nedeljah h krstu. Duhovniki smo pred deseto sv. mašo ob nedeljah navadno tako zaposleni, da nam je zelo neprilичno, če pride kak krst pred 10. mašo. Pri krščevanju en boter drži otroka, drugi pa roko na krščencu. Vero molijo botri z duhovnikom stoje, očenaš pa kleče. Izvolite le take botre, ki vero in očenaš res znajo moliti.

Cerkveni Glasnik je izšel za januar na osmih straneh. Pri tem bo skoro 1000 Din primanjkljaja, za kar imamo kritja le kakih 500 Din. Prijatelje Glasnika prosimo, da kaj prispevajo za kritje primanjkljaja. Kdor želi kakega pojasnila o Glasniku, naj to sporoči na župni urad. **Cerkveni Glasnik naj ima vsaka družina v župniji. Poleg rednih raznašalcev prodajajo naš list trgovine gospe Fride Ahačič in Frančiške Markič in gospa Starič v predilnici.**